

Tschient onns Nova societad helvetica

Commemoraziun il 1. da favrer a Bienna

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils 2 da favrer 1914 a Berna è naschida la Nova societad helvetica (NSH). Ses fundaturs levàn s'engaschar per la plurilinguitad e l'ierta naziunala dal pajais. Sis mais pli tard è rutta ora l'Emprima guerra mundiala. La simpatia da la Svizra alemana tendeva vers la Germania. Il publicist Eduard Blocher (1870–1942), anteriur plevon reformà en Algeria ed a Si-on, s'exprimeva cunter la Romandia en sias «Stimmen im Sturm aus der deutschen Schweiz», scussegliond perfin d'emprender franzos. «Ma Paris, anc adina la patria culturala dals Romands, attirava Arthur Honegger, Charles-Ferdinand Ramuz, Alberto Giacometti e Blaise Cendrars; quest ha pers in maun en la guerra per la Frantscha (...). Avant questa culissa han ins fatg stim da Carl Spitteler: 'Unser Schweizer Standpunkt', sia allocuziun concilianta [avant la NSH da Turitg], na muntava betg segund el ch'ins duaja prender partida, ma bain ch'ins duaja intermediar e conciliar» (1). Il 1919 ha Spitteler (1845–1924) survegñ il Premi Nobel da litteratura.**

Per ina scolaziun democratica

La NSH ha survivì las guerras mundialas e la guerra freida. Ella ha publictà plis volums d'annalas, nua che mintga contribuiziun – il pli savens per franzos u tudestg – era resumada en tschellas linguas naziunalas. Tgi che tschertga texts curts ed actuals en rumantsch grischun sto pia mo sfegliar lezzas brochuras. Il 2007 ha la NSH fusiunà cun l'uniun civica «Scuntradas svizras» (2). Sonda, il 1. da favrer, en il Teater Palace da Bienna, celebrescha la NSH ses tschient onns da vita. A las 10.00 vegn ins beneventà da cuss. gov. Christoph Neuhaus, president da la regenza bernaisa, e da president communal Erich Fehr. Lura resumescha il politolog Bernhard Altermatt (Universitad da Friburg; v. La Quo-

Ils 2 da favrer 1914 a Berna è naschida la Nova societad helvetica (NSH). Ses fundaturs levàn s'engaschar per la plurilinguitad e l'ierta naziunala dal pajais. KEYSTONE

tidiana dals 5 da zercladur 2009) l'istorgia da la NSH en il tschientaner passà, e quai cun studentas e students dal Center da studis europeics da l'Universitad da Friburg; lezza instituziun (zeus@unifr.ch) promova retschercha ed instrucziun davart dumondas europeicas. Ins prevesa lura l'allocuziun festiva d'ina commembra u d'in commember dal cussegl federal. Suenter mezdi a las 13.30 referescha Rolf Gollob (Scola auta pedagogica da Turitg) davart la furmaziun politica en Svizra. Gollob è vegnì promovì doctor honoris causa da l'Universitad da Bitola (Macedonia) il 5 da december 2013; per incumbensa dal cussegl da l'Europa s'engascha'l dapi 1996 per la scolaziun democratica da la magistraglia en plis pajais pli baud communists, uss anc adina en Albania, Bosnia-Erzegovina, Cosova, Croazia, Georgia, Macedonia, Montenegro, Russia e Serbia, sco er en Grezia. L'Universitad da Bitola ha gidà Gollob e sia squadra tar lur lavur en Macedonia. Suenter il referat survegñ la chasa editura «Loisir et pédagogie»

(Le Mont-sur-Lausanne; www.editions-lep.ch) il Premi da democrazia per sias publicaziuns: «Institutions politiques suisses», «Environnement construit», «Economie suisse», «Histoire suisse», «Droit suisse», «Institutions politiques européennes», «Géographie de la Suisse» ed «Image de la Suisse». Cuss. gov. Christoph Eymann (Basilea), president da la Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica, referescha davart las finamiras chantunals e federalas d'educaziun civica. Cuss. dals stadis Hans Stöckli (Bienna), parsura da la NSH, fa il pled final a las 16.00. Ins po s'annunziar per la commemoraziun festiva enfin a glindesdi, ils 27 da schaner (v. nota 2).

1. Thomas Maissen, Geschichte der Schweiz. Quarta ediziun curregida. Baden/AG (Hier + jetzt, ISBN978-3-03919-174-1) 2012, pp. 241–242.
2. Adressa: NHG-TS, Netzwerk Müllerhaus, Bleicherain 7, 5600 Lenzburg 1.
Telefon: 062 888 01 15. Fax: 062 888 01 01.
Posta electronica: info@rsnsh.ch.
Internet: www.dialogue suisse.ch